

Enigma Otiliei de George Calinescu - Roman de tip balzacian

George Calinescu (1899 - 1965), om de mare eruditie, personalitate plurivalenta, se manifesta deplin in diverse domenii ale culture si literaturii noastre: critic si istoric literar, eseist si esthetician, prozator si poet, dramaturg si publicist. Mentionam cateva titluri prin care putem ilustra paleta larga a manifestarilor literare calinesciene:

- Principii de estetica;
- Viata lui Mihai Eminescu;
- Opera lui Mihai Eminescu;
- Viata lui Ion Creanga;
- Ion Greanga (viata si opera);
- Estetica basmului;
- Istoria literaturii romane de la origini pana in prezent;
- Istoria literaturii romane compendiu;
- Cronica optimistului (vol. de publicistica);
- Teatru;
- Lauda lucrurilor, poezii;
- Insemanari de calatorie;
- romanele: "Cartea Nuntii"; "Enigma Otiliei"; "Scrinul Negru"; "Bietul Ioanide".

Eseul "Clasicism, romantism, baroc" e o expunere clara, punctuala, despre arta in general si literatura ca arta a cuvintului, in care autorul defineste si caracterizeaza aceste curente literare, stabilind totodata si interferentele lor.

"Enigma Otiliei" (1938) (al doilea roman dupa "Cartea Nuntii") constituie o materializare a teoriei balzaciene despre menirea neamului de a oferi o fresca obiectiva a societatii in care traieste autorul, dar si o ilustrare a concepiei sale despre curentele literare - clasicism, romantism, realism ("Nu exista in realitate un fenomen artistic pur clasic ori romantic... Clasicism, Romantism sunt doua tipuri ideale inexistente in stare genuina, reparable numai la analiza in retorta"). George Calinescu e autorul e autorul primelor romane citadine, de tip clasic, iar prin "Enigma Otiliei" el aduce o viziune originala, moderna.

Tema romanului e viata burgheziei bucurestene de la inceputul sec. al XX - lea, societate aflata sub puterea distrugatoare a banului ("Zeul la care se inchina toti e ""banul""").

Intreaga actiune e concentrata in jurul averii lui Costace Giurgiuveanu, un batran avar, si sunt implicate multe personaje interesate mai mult sau mai putin de mostenirea acestei averi.

Titlul romanului a fost ales de scriitor tot in maniera balzaciana ("Parintii Otiliei"), pentru ca sriitorul urmareste in roman degradarea relatiilor din interiorul familiei care conduce implicit la degaradarea intregii societati (de ex. avaritia il impiedica pe mos Costache sa-si infieze pupila, pe Otilia Marculescu, fiica fostei sale sotii decedate de la care mostenise o imensa avere). Relatia parinti-

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

copii se extinde si la alte categorii de personaje interesate intr-un fel sau altul de viata si viitorul Otiliei. La sugestia editorului autorul schimba titlul romanului in "Enigma Otiliei" avand in vedere firea contradictorie a domnisoarei care oscileza intre nevinovatia, farmecul natural al varstei, si seriozitatea, maturitatea femeii care judeca la rece si explica imposibilitatea mariajului dintre ea si Felix in ciuda afectiunii pe care i-o purta.

Actiunea romanului nu se desfasoara pe un singur fir epic ci se structureaza pe doua planuri: a) viata burgheziei la inceputul sec. al XX - lea; b) drumul formarii unui tanar intelectual.

Primul plan ilustreaza istoria mosteniri, care dezvolta conflicte intre cele doua familii implicate: Costache Giurgiuveanu-Otilia Marculescu, fiica vitrega a batranului; "clanul" Tulea compus din Aglae si Simion - parintii, Aurica, Olimpia si Titi - odraslele cu un viitor incert, la care se adauga Stanica Ratiu, avocat fara procese, concubinul Olimpiei. Eforturile acestora sunt canalizate statornic spre inlaturarea Otiliei de la mostenire.

Al doilea plan al romanului prezinta destinul tanarului Felix Sima, rams orfan, venit in Bucuresti pentru a studia medicina si pentru a se dedica profesiei alese. Acesta traieste prima sa experienta erotica, sincera si profunda, care constituie fondul liric al romanului. In casa lui Costache Giurgiuveanu, unde locuieste tanarul, vine adesea Leonida Pascalopol, mosier cu maniere alese, prieten al lui mos Costache, admirator fidel al domnisoarei Otilia pe care o coplesea cu atentii si gesturi de un cavalerism rafinat. Otilia il iubeste pe Felix, dar vrea sa-l ajute sa se realizeze in cariera lui, intuind cu maturitate dorinta lui de a ajunge "cineva". Vizitele lui Pascalopol, plimbarile la sosea, generozitatea fata de capriciile Otiliei starnesc in sufletul inocent al tanarului invidia si gelozia. Otilia cu toate ca-l iubeste pe Felix nu da curs acestei iubiri ci il prefera pe mosierul Pascalopolcu care pleaca la Paris unde, in cele din urma, se si casatoresc. Atat pentru Felix cat si pentru Pascalopol, Otilia va ramane o enigma intruchipand eternul feminin.

Pe celalalt plan, al luptei pentru mostenire, "clanul" Tulea cunoaste declinul familial: Aglae nu reuseste sa puna mana pe banii lui Costache pentru ca mult mai siretul Stanica Ratiu ii furase de sub saltea, fapt ce provoaca a doua criza a batranului si implicit moartea acestuia. Stanica renunta la Olimpia care-l plectisea si nu tinea pasul cu ritmul sau alert de arivist, preferand-o pe Georgeta, femeia usoara, dar prezentabila care-i va inlesni patrunderea in cercurile inalte ale societatii. Aurica va ramane tot o nerealizata erotic si macinata de invidie si ura, iar Titi se va desparti de Ana si va deveni din ce in ce mai afectat de boala sa psihica. Simion Tulea sufera de o agravare a senilitatii si sfaseste abandonat de familie intr-un ospiciu.

Romanul urmeaza arta narativa balzaciana si prin folosirea tehnicii detaliului care ofera o proiectie realista a scenelor de viata si a pesonajelor participante la evenimentele epice. Autorul este ominescient (stie totul), asa cum se observa din primele randuri ale romanului.

E fixat cu precizie timpul in care se petrece actiunea (anul 1909); se precizeaza apoi locul: in Bucuresti, in casa lui Giurgiuveanu de pe strada Antim. Autorul continua descrierea minutioasa a

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

strazii intunecate cu aspect "bizar". Varietatea arhitecturii, amestecul de stiluri, ferestrele neobisnuit de mari in raport cu inaltimea caselor, lemnaria vopsita, umezeala care dezghioaca varul, toate faceau din strada bucuresteană "o caricatura in moloz a strazii italice". Exteriorul casei lui Costache este prezentat in detalii semnificative sugerand calitatea si gustul estetic: imitatii ieftine, intentia impresionarii prin grandoare, vechimea si starea dezolanta a cladirii, zidaria crapata si scorjita. E descrisa usa din lemn umflat si dezghiocat; imensa, "de forma unei ferestre gotice". Aspectul dezagreabil furnizeaza elemente de caracterizare a personajului proprietar. Nu era nici o perdea la geamurile pline de praf "stravechi", usa cea uriasa se misca aproape si singura scartaind ingrozitor. Infatisarea lugubra a imobilului sugereaza avaritia lui Costache.

Asemenea descrieri sunt relevante si pentru caracterizarea altor personaje - camera Otiliei, casa lui Pascalopol, salonul familiei Tulea. Mobilele, obiectele si vesmintele, atmosfera prefigurau caracterul si exprimau modul de viata, educatia, instructia si temperamentul personajului.

Tipologia personajelor este de esenta clasica. Acestea sunt conturate realist dominate de o singura trasatura fundamentala; sunt tipuri general umane de circulatie universala (avarul, arivistul, baba absoluta) asa cum concepea scriitorul: "psihologia unui individ n-a devenit artistica interesanta decat cand a intrat intr-un tip". Scriitorul abordeaza modalitatile clasice de caracterizare a personajelor: descrierea mediului, portretul fizic, fapte, actiuni, opinii ale personajelor limbajul, autocaracterizarea. Scriitorul cunoaste gandurile, framantarile, face aprecieri asupra comportamentului, isi exprima propriile opinii. Deseori autorul realizeaza incursiuni in psihologia personajului, relevand modul specific de a vedea si cantari lucrurile: "Felix fu din nou zdruncinat in cultul lui pentru Otilia si toate barfelile Aurichii navalira cu putere in sufletul lui. Oricat de rai erau cei din familia Tulea, o cunosteau demult pe Otilia. Ceva adevarat trebuia sa fi fost in vorbele lor...".

Personajele sunt prezentate in antiteza unele cu altele, pentru a reliefa mai bine o trasatura prin opusul ei. Astfel de o parte se situeaza Felix, Otilia, Pascalopol si prin unele insusiri chiar si mos Costache; de cealalta parte clanul Tulea si Stanica Ratiu.

Tipologia personajelor este construita cu mare arta de prozator; personajele sau imprejurarile in care apar ele sunt tipice (in acord cu viziunea clasicista). Astfel, Costache Giurgiuveanu este tipul avarului universal; Leonida Pascalopol este aristocratului generos capabil de noblete sufleteasca; Stanica Ratiu este tipul parvenitului, a arivistului fara scrupul moral si al demagogului; Aglae este intruchiparea rautatii si a invidiei, "baba absoluta fara cusur in rau"; Aurica este fata batrana macinata de complexe erotice neimplinite; Titi - un caz patologic de degenerescenta; Otilia este intruchiparea feminitatii, a enigmaticului feminin evoluand in conditiile societatii respective spre platitudine; Felix, intelectualul in decenire, martor si actor al spectacolului de viata desfasurat in fata cititorului.

Romanul "Enigma Otiliei", sintetizeaza mai multe elemente literare si formule narative: clasicism, romantism, realism de tip balzacian, tehnici moderne de caracterizare a personajelor. E un roman

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari

<http://referatenoi.ro>

reprezentativ al literaturii romane, o creatie originala, care raspunde principiului formulat de prozator: "trebuie sa fim cat mai originali si ceea ce confera originalitate unui roman nu e metoda ci realismul fundamental...".